

بۆچی ئیران و ئیسرائیل له لیواری هەلدیر پاشهکشهیان کرد؟

ن: وهلی نهسر [Vali Nasr](#)

وهرگێرانی: پینووس

وهلی نهسر (VALI NASR) راویژکاری پیشووی ئوباما، له گوڤاری “فۆرن ئەفیزز” (Foreign Affairs) ئەمریکی نووسییوهتی: زنجیره هیرش و دژههیرشهکانی نیوان ئیران و ئیسرائیل له دوو ههفتهی یهکهمی مانگی نیساندا، دیدگهی ستراتیژیی ناوچهی رۆژههلاتی ناوهراستی به شیوهیهکی بهرچاو گۆریوه. پیکدادانی سهربازیی ئەم دواییهه نیوان ههردوو ولات، جهنگی سیبهری نیوانیانی که زیاتر له ده ساله بهردهوام بوو، گهیانده گۆرهپانی پیکدادانیکی ئاشکرا.

له درێژهی ئەم نووسینهدا هاتوو؛ ئیستا بهروونی دهرکهوتوو که په رهسه ندنی کێپرکی و ململانی نیوان ئیران و ئیسرائیل، ئاسایشی ناوچهکه و فاکتهری سه رهکیی به ره و پیشچوونی سیاسهتی رۆژههلاتی ناوهراست له دهیهکانی داها توودا له قالب ده دات. هه ر لایه نیک ئەوی تریان وه ک دوژمنیکی خوینی ده بینیت که ده بیته له رێگهی سه ربازییه وه شکستی پی به ئیتریت. کێپرکی مه ترسیداری نیوان ئەو دووانه، ئەگه ر کۆنترۆل نه کریته، ده بیته هۆی ناسه قامگیری له ناوچه که دا و رهنگه دوا جار بیته هۆی ململانییه کی به رفراوان و راکیشانی ئەمریکا بو جهنگیک به تیچوویه کی زۆره وه. ئیستا ئەوه له ئەستوی واشنتونه که ستراتیژیی دیپلۆماسی بگریته بهر بو هێورکردنه وهی ئەو گرژییانه ی که له مانگی نیساندا، بووه هۆی رووبه روو بوونه وهی راسته وخۆی ئیسرائیل و ئیران و ئەگه ری هه یه بیته هۆی دوو باره بوونه وهی.

هیرشی هه وتی ئۆکتۆبه ر له لایه ن “حه ماس” هه، ئەفسانه ی نه دۆرانی ئیسرائیلی له ناو برد و ههستی ئاسایشی له م ولاته دا که م کرده وه. ئیسرائیل به هیرشیک سهربازی قورس بو سه ر غه ززه، وه لامی ئەم هیرشه ی داوه ته وه و هه ولی له ناو بردنی حه ماس و ئازا کردنی بارمه تکهانی له غه ززه و گه راندنه وهی متمانه بو توانای به ره ره چدانه وهی هیرشه کان و پاراستنی هاوولاتیانی داوه. به لام تا ئیستا هه یج کام له م ئامانجان به دی نه هاتوو.

هیرشی ئیسرائیل بو سه ر باله خانه ی کونسولگه ری بالیۆزخانه ی ئیران، هاوشیوه ی ئۆپه راسیۆنی سه ربازیی ئیسرائیل له غه ززه، به شیک هۆکاری خواستی ته لئه بیب بوو بو ئەوه ی ئەو پروایه دروست بکات که هیرشیک به قه باره ی ۷ ئۆکتۆبه ر، هه رگیز نابیت دوو باره بگریته وه. ئیسرائیل به ئامانجگرتنی ژهنه رال زاهیدی له باله خانه ی کونسولخانه ی ئیران له دیمه شق، بهروونی ئەوه ی خسته روو که تاران به بهرپرسی سه ره کیی قهیرانی ئیستا ده زانیته. ته لئه بیب به کوشتنی ئەم فه رمانده بالایه سه ربازییه له باله خانه یه کی دیپلۆماسیدا، ههروه ها ئاماده یی و توانای خۆی بو کوشتنی بهرپرسیانی بالای ئیران له هه ر شوینیک و له هه ر کاتیکیدا نیشان دا.

سەرپرایی هێرشه‌کانی پیشووی ئیسرائیل بۆ سەر به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ئێران له سووریا، به‌ئامانجگرته‌ی ژێرخانی پێشه‌سازی و بنکه‌ سه‌ربازیه‌یه‌کان و کوشته‌نی زانیانی ئەتۆمی له ناوخوا‌ی ئێران، تاران به‌گه‌شتی خوا‌ی له وه‌لامدانه‌وه‌ی راسته‌وخۆ بۆ ئیسرائیل له سالانی رابردوودا به‌دوور گرتووه‌. دوایین جار که ئێران له کرده‌وه‌ی به‌رامبه‌ردا له‌گه‌ڵ ئیسرائیل تیوه‌ گلا، له مانگی شوباتی ۲۰۱۸ بوو؛ کاتی ئیسرائیل له کاردانه‌وه‌ له به‌رامبه‌ر هاتنی درۆنیکی ئێرانی بۆ ناو ئاسمانی ولاته‌که‌ی، پێگه‌کانی ئێرانی له سووریا کرده ئامانج (ئێران ئەو بانگه‌شه‌یه‌ی ر‌هت کردۆته‌وه‌). دواتر هێزه‌کانی سووریا فرۆکه‌یه‌کی جو‌ری ئی‌ف ۱۶ ئیسرائیلیان خسته‌ خواره‌وه‌. له‌و کاته‌وه‌ ئێران خوا‌ی له‌ رووبه‌رووبوونه‌وه‌ی راسته‌وخۆی ئیسرائیل به‌دوور گرتووه‌ و سه‌رنجی خوا‌ی له‌سه‌ر دروستکردنی توانای سه‌ربازی له سووریا و دوورکه‌وتنه‌وه‌ له‌و کرده‌وانه‌ چ‌ر کردووه‌ته‌وه‌ که ئەگه‌ری هه‌یه‌ بیه‌ته‌ هۆی زیادبوونی گرژی له‌گه‌ڵ ئیسرائیل.

به‌لام کاتی ئیسرائیل هێرشێ کرده‌ سه‌ر باله‌خانه‌ی کونسولخانه‌ی ئێران، تاران سترا‌تیژی خوا‌ی گو‌پ‌ری. له‌ روانگه‌ی ئێرانه‌وه‌ ئەم کاره‌ هه‌نگاوێکی دنده‌رانه‌ی به‌رچاو بوو که پێویستی به‌ وه‌لامدانه‌وه‌ی راسته‌وخۆ بوو. سه‌رکرده‌کانی ئێران پێیان وا بوو ئەگه‌ر ر‌یگریه‌کانیان نه‌گه‌رێننه‌وه‌، ئیسرائیل نه‌ک ته‌نیا له سووریا، به‌لکو له‌ لوبنان و ته‌نانه‌ت ئێرانی گ‌رژیه‌یه‌کان زیاتر ده‌کات. به‌لام ر‌هه‌نده‌کانی کاردانه‌وه‌ی ئێران هه‌م سه‌رسو‌په‌ینه‌ر و هه‌م نیگه‌رانه‌ر بوون. تاران له‌ ر‌یگه‌ی نیوه‌ندگرانی ئەوروپی و عه‌ره‌بیه‌وه‌ ئەمریکای له‌ نیازی پلانی وه‌لامدانه‌وه‌ی خوا‌ی ئاگادار کردبووه‌وه‌. پاشان ئێران به‌ هاو‌یشتنی سه‌دان درۆن و مووشه‌ک به‌ره‌و ئیسرائیل، به‌روونی ئەوه‌ی خسته‌ روو که چیتر سیاسه‌تی سه‌برگرته‌ی سترا‌تیژی خوا‌ی در‌یژه‌ پێ نادات و هه‌ر کات هێرشێ بک‌ریته‌ سه‌ری، وه‌لامی ده‌داته‌وه‌.

ئیسرائیل به‌ هاو‌کاری ئوردن و بریتانیا و ئەمریکا زۆربه‌ی ئەو مووشه‌کانه‌ی خسته‌ خواره‌وه‌. ر‌ه‌نگه‌ تاران چاوهر‌وانی ئەنجامی‌کی له‌و شیوه‌یه‌ی کردبێت. مه‌به‌ستی ئێران ئەوه‌ نه‌بوو که پال به‌ ئیسرائیله‌وه‌ بنیت بۆ ده‌ستپ‌یکردنی جه‌نگ، به‌لکو ته‌نیا وستی، خواستی خوا‌ی بۆ هێرشکردنه‌ سه‌ر ئیسرائیل ئاشکرا بکات. به‌لام ئیسرائیل تۆله‌ی کرده‌وه‌ و هێرشێ مووشه‌کی کرده‌ سه‌ر بنکه‌یه‌کی ئاسمانی گ‌رنگ له‌ ناوه‌ندی ئێران. ئەم هێرشه‌ سنووردار بوو و کو‌تایی به‌م خوله‌ی هێرشه‌ به‌رپه‌رچدانه‌وه‌یه‌ هی‌نا، به‌لام له‌ هه‌مان کاتدا ئەوه‌ پشتراستکردنه‌وه‌یه‌ک بوو که ئەو ر‌ی‌سایانه‌ی که سالانی‌ک له‌ سایه‌یدا ئێران و ئیسرائیل جه‌نگیان به‌رپه‌وه‌ ده‌برد، ئیت‌ر سه‌رکه‌وتوو نین. هه‌ر هێرشێک له‌لایه‌ن هه‌ر لایه‌نیکه‌وه‌ له‌ ئیستادا، وه‌لامی راسته‌وخۆی لایه‌نی به‌رامبه‌ر دینێته‌ ئاراوه‌؛ ئەمه‌یش ئەگه‌ری هه‌لگیرسانی جه‌نگی‌کی گه‌وره‌تر زیاد ده‌کات.

واشتنۆن و هاو‌په‌یمانه‌کانی ده‌یانه‌و‌یت خوا‌یان له‌ په‌ره‌سه‌ندنی گرژی و ئالۆزییه‌کان به‌دوور بگ‌رن و تارانیش باش ئاگاداری ئەم بابه‌ته‌یه‌. راسته‌وخۆ دوا‌ی هێرشێ دیمه‌شق، ئەمریکا و هاو‌به‌شه‌کانی له‌ ئەوروپا و ر‌ۆژه‌لاتی ناوه‌راست ده‌ستو‌ردانیان کرد بۆ ئەوه‌ی قه‌یرانه‌که‌ نه‌گو‌پ‌یت بۆ جه‌نگی‌کی سه‌رتاسه‌ری. ئەمریکا دل‌نیایی دایه‌ ئێران که هه‌یچ زانیارییه‌کی پیشوه‌خته‌ی نییه‌ له‌سه‌ر پلانه‌کانی ئیسرائیل بۆ ئەنجامدانی هێرشه‌که‌؛ ئەمه‌یش ئاماژه‌یه‌ بۆ ئەوه‌ی که نیگه‌رانه‌ له‌ مه‌ترسییه‌کانی سه‌ره‌له‌دانی جه‌نگی‌کی فراوانتر له‌ ناوچه‌که‌دا. دیپلۆماتکارانی عه‌ره‌بی و ئەوروپی که په‌یامی واشتنۆنیان هه‌لگرتبوو، راسته‌وخۆ له‌گه‌ڵ به‌رپرسانی ئێران قسه‌یان کرد. ئەوان داوایان له‌ تاران کرد که هه‌یچ وه‌لامی‌ک بۆ ئەو کاره‌ی ته‌له‌بیب نه‌داته‌وه‌، به‌لام جه‌ختیان له‌وه‌ کرده‌وه‌ که ئەگه‌ر ب‌ریار ب‌یت وه‌لامی‌ک بدر‌یته‌وه‌، پێویسته‌ ورد ب‌یت و ئەو ئامانجه‌ چاوهر‌وانکراوانه‌ی که هه‌لده‌بژ‌یرد‌رین، پێویسته‌ مه‌ودا و په‌هه‌ندی سنوورداریان هه‌ب‌یت بۆ ئەوه‌ی گرژی زیاتر نه‌ه‌یننه‌ ئاراوه‌. دوا‌ی ئەو تۆله‌سه‌ندنه‌وه‌یه‌ی ئێران، واشتنۆن و هاو‌په‌یمانه‌کانی ئەم جار

ههوله كانيان له سهر ئيسرائيل چر كرده وه بۇ كه مكر دنه وهى توندى كار دانه وهى دژه ته له ئه بيب.

ئهم ههوله ديپلوماسيانه سهركه وتوو بوون له كوئتر و لكر دنى قهيرانه كه و، به پرونى ئه وهيان خسته روو كه ئه وله وييه تى بالاي ئهريكا ئه وهيه كه جهنگى غه ززه نه گوڤر يت بۇ جهنگىكى ناوچه يى و، پيى واشنتون راكيشيت بۇ جهنگىك به تيجوويهكى زوره وه له رۆژه لاتى ناوه راست. ههروه ها راستى دلخوشكه ر بۇ واشنتون ئه وهيه كه نه ئيران و نه ئيسرائيل خواستىكى ئه وتويان بۇ رووبه روو بوونه وهى راسته وخو نيه. به لام بۇ ئه وهى ئهم ئاگر به سته ناسكه له نيوان ئيران و ئيسرائيل به رده وام بيت، واشنتون ده بيت رولى كارا بييت. ئهم ولاته پيوسته له نزيكه وه هاو كارى ئيسرائيل بكات بۇ چاره سهركردنى نيگه رانييه ئه منييه كانى و به هيز كردنى ئه و پيشكه وتنه ديپلوماسيانه ي كه له چند ههفته ي رابردودا له گه ل ئيران به ده ست هاتون.

له هه مان كاتيشدا، ئاسوى په ره سه ندىكى ديكه ي مه تر سedar له ناوچه كه دا له ئارادايه. ئه گه ر ئيران و هاوپه يمانه كانى هه ست بكه ن به هوى په ره سه ندى قهيرانى مروى له غه ززه يان بۇ پيشگرتن له له ناوچوونى حه ماس، ده بيت هه نگاوى بۇ بنين، ئه وا پر يشكى هير شى ئيسرائيل بۇ سه ر په فح ده توانيت ئاگرى رووبه روو بوونه وهيه كى ديكه له نيوانيان هه لگير سينييت. ئاگر به ستى دريژخايه نى نيوان ئيسرائيل و حه ماسيش ده توانيت زه مينه بۇ گرژى زياتر خوش بكا؛ به و پييه ي ئيسرائيل ده توانيت سه رنجى خو ي بخاته سه ر حزبوللاى لوبنان و جاريكى ديكه پيگه كانى ئيران له سووريا بكا ته ئامانج. ئيران و ئيسرائيل ئاماده نين بۇ جهنگ، به لام ئه گه ر به رده وام بن له سه ير كردنى به كترى وه ك هه ره شه يه كى كوشنده كه ته نيا له ريگه ي رووبه روو بوونه وهى سه ربازييه وه به ربه رچ بدرينه وه، ئه وا ئه گه رى روودانى جهنگ له داها تودا ده بيته شتىكى حه تمى.

تيروانينى دوو ولات بۇ جهنگىكى له و شيويه ده بيته هوى گوڤر ينى هاوسه نكي ئه منيى ناوچه كه له چند روويه كه وه. يه كه م گوڤرانكارى له ريگه ي پيشبركي چه كد راييه وه ديت. دواى ئالوگوڤرى هير شى سه ربازى له م دوايبيانه دا، ئيران و ئيسرائيل هه وله كانيان بۇ به ده سته ينانى چه كى پيشكه وتوى هير شبه ر و به رگرى، خير اتر ده كه ن. به و پييه ي كه ئيران و ئيسرائيل سنوور يكى هاوبه شيان نيه، پى ده چيت جهنگى نيوان ئه و دووانه زياتر له وهى پيوستى به تانك و توپ و سه رباز بيت، پيوستى به مووشه ك و درون هه يه و له لايه نى ئيسرائيليشه وه پيوستى به فرۆكه ي جهنگى هه يه. كه له كه بوونى ئه و چه كانه ئه گه رى هه لگير سانى جهنگى نيوان ئهم دوو دوژمنه زياتر و ويرانه كتر ده كات. ئهم دوخه، جموجوله سه ربازييه ناسه قامگير كه ره كانى ناوچه كه به هيزتر ده كات. ههروه ها تاران كه ده زانيت رهنگه نه توانيت هاوسه نكي له پيشبركي چه كى ئاسايدا دروست بكات، رهنگه هه وله كانى بۇ به ده سته ينانى چه كى ئه تومى خير اتر بكات.

ههروه ها هه ردوو ولات هه ول ده دن بالاده ستيه كى جوگرافى ده سته به ر بكه ن. له خولى ئهم دوايبييه ي هير شه كاندا، كار يگه ر يى ريژه يى هير شه كانى ئيران و ئيسرائيل نه ك ته نيا به ند بوو به تواناى ته كنه لوژييه وه به لكوو به ند بوو به شوينى هه لدانى ئه و چه كانه يشه وه كه به كار هينراون. درون و مووشه كى ئيرانى، ده بوو به تپه رين به ئاسمانى عيراق و ئوردندا بگه نه ئيسرائيل و، ئه مه يش وپراى كه مكر دنه وهى ره هه نده سه رسور هينه ره كه، ريگه ي به ئوردن و بريتانيا و ئهريكا دا، پيش ئه وهى مووشه ك و درونه كان بگه نه ئامانجه ديار يكرا وه كان، ژماره يه كى زور مووشه ك بخه نه خواره وه. له لايه كى ديكه وه، پى ده چيت ئيسرائيل هير شه كه ي له ئاسمانى عيراق وه ته نيا له وديو سنوورى ئيرانه وه ئه نجام دا بيت.

ماوهیهکی زۆره ئییران ستراتیژیی تەیارکردنی حزبوللای لوبنان بە مووشەکی پێشکەوتوو لەسەر سنوور لەگەڵ ئیسرائیل پەپرەو کردوو و هەولێ داوێ ڕیگری لە ئیسرائیل بکات و ڕیبازیکی هاوشیۆه لە ولاتانی دەورووبەری ئییران جیبەجی بکات. تاران لە هێرشەکانی ئەم دوایییدا توانای حزبوللای بەکار نەهێنا، بەلام ڕهنگه له خولی داهاوتودا ئەم بژاردەیه بەکار بهیئیت. ڕهنگه ئییران توانای مووشەکی و درۆن لە سووریا فراوانتر بکات کە سنووریکى هاوبەشى لەگەڵ ئیسرائیل هەیه. ئەم کاره مەترسییهکی بەرچاو بۆ سەر ئیسرائیل دروست دەکات و تەلئەبیب بە چرکردنەوهی هێرشەکانی بۆ سەر ئییران و پێگەکانی حزبوللا لە لوبنان و سووریا وەلامی ئەم هەنگاوانە دەداتەوه. بۆیه ڕهنگه ئەو هیزه ئەمریکیانەى که هیشتا لە سووریا ئامادەن بۆ بەرەنگاربوونەوهی داعش، ڕهوانەى ئەرکیکی دیکه بکرین و ئەویش بۆ ڕیگریکردن دەبیئت لە بەهیزبوونی ئامادهی سەربازی ئییران، کە لەوانەیه ببیته هۆی جەنگی نیوان ئییران و ئیسرائیل.

لە کاتییدا ئییران توانای سەربازی خۆی لەسەر سنوورەکانی ئیسرائیل بەهیزتر دەکات، ئیسرائیل ڕهنگه چالاکی هەوالگری و ئامادهی سەربازی خۆی لەسەر سنوورەکانی ئییران لە ڕیوشوینیکی بەرپەرچدانەوهیدا فراوانتر بکات. ئازەربایجان و هەریمی کوردستان لە باکووری عێراقیش ئیستا بە ناوچهی ئۆپەراسیۆنەکانی ئیسرائیل دادەنریت. پێ دەچيئت ئیسرائیل شوینیپی خۆی لەو ناوچانە فراوانتر بکات و ئەمەیش ببیته هۆی گوشاری دیپلۆماسی و سەربازی ئییران بۆ سەر باکو و هەولیر. لەو حالەتەدا ڕهنگه ئازەربایجان و هەریمی کوردستان بۆ پشتیوانی دیپلۆماسی و بەرگری ئاسمانی، ڕوو لە ئەمریکا و تورکیا بکەن. ڕهنگه تورکیا بتوانیئت نیوهندگیری لە نیوان ئییران و ئازەربایجان بکات، بەلام تەنیا ئەمریکا دەتوانیئت ناوچهکە بپاریزیت و، پێ دەچيئت ئەم جوړه پشتیوانییه پبویستی بە زیادبوونی ئامادهی سەربازی ئەمریکا هەبیئت.

ئەگەری فراوانبوونی هاوکاریهکانی ئیسرائیل لە کەنداوی فارس تەنانهت ڕهنگه لیکهوتەى دوورمەودای هەبیئت. ئیسرائیل پەپوهندیی فەرمیی نزیکی لەگەڵ بەحرین و ئیمارات هەیه و ئەو ولاتانەیش هاوشانی عەرەبستان لە بواری هەوالگری و ئەمنیدا لەگەڵ ئیسرائیل هاوکاری دەکەن. بەلام ئیسرائیل هیشتا هیچ ناوهندیکی ئۆپەراسیۆنی لەم ناوچهیهدا نییه کە بتوانیئت بۆ بەئامانجگرتنی راستەوخۆ لە دژی ئییران بەکاری بهیئیت. تەنانهت پێش ۷ ئۆکتۆبەر، ئییران نیگەرەن بوو لە ڕیککەوتنیک بە نیوهندگیری ئەمریکا کە پێگەیهک بە ئیسرائیل بدات لە سعودیا کە بە ڕیککەوتنی بەرگری ئەمریکا و ڕیاز پارێزراو دەبیئت. لە کاتییدا ڕای گشتی سعودیا لە دواى جەنگی غەززهوه بەتوندی دژایهتی ئیسرائیلی کردوو، بۆیه ئاسۆیهکی ئاشتەوایی لەو شیوهیه، نزیکی نییه. بەلام ڕاگرتنی دانوستانەکانی ئاساییکردنەوهی نیوان ئیسرائیل و سعودیا نابیته هۆی ئەوهی ئەمریکا و سعودیا لە قوولکردنەوهی هاوبەشی ستراتیژی خۆیان بوەستین. ئەم هاوبەشییه بەناچاری دەچيئه ناو مەملانی نیوان ئییران و ئیسرائیل و لە هەمان کاتدا ئاسایشی ولاتانی کەنداو دەخاتە مەترسیهوه؛ ئاواتە ئابووریهکانیشیان لاواز دەکات.

بۆ ئەم ولاتانە ئەگەری چوونه ناو پەیمانیکى بەرگری لەگەڵ واشنتۆن، وەك مەتەلێك وایه (پرسیکی ئالۆز و ناروونه). ڕیککەوتنیکى لەم شیوهیه گەرەنتییهکی ئەمنی بۆ ئەوان دابین دەکات، بەلام لە هەمان کاتدا ئەم ولاتانە دەکاتە ئامانج لە هەر مەملانییهک لەگەڵ ئییراندا. مووشەهەکانی ئییران دەتوانن لە چەند چرکەیهکدا بگەنە کەناراوهکانیان. ڕیککەوتنیکى دیپلۆماسی هیچ شتیک ناگۆریت. ئەوهی راستی بیئت، پەیمانى بەرگری کاتیک سەرنجراکیش دەبیئت، کە ئەمریکا و ئییران گرزیهەکانی نیوانیان ئیداره بکەن و گرزیهەکانیان کەم بکەنەوه.

بۇيە پى دەچىت حكوومه ته كانى كه نداوى فارس هولى مانه وه له ناوچه خۆله مېشيبه كهى نيوان ئيران و ئيسرائيل لانى كه م بۇ ئىستا بدن. به لام پاراستنى هاوسه نكيه كى له و شيويه له مه ودوا قورستر ده بىت چونكه له ژير گوشارى ههردوو لادا دهن، بۇ ئه وهى لايه نى به رامبه ر ده ستى نه گاته خاك و ئاسمانه كه يان. ئيسرائيل گوشار ده خاته سه ر واشنتون بۇ ئه وهى ده سترويشتوويى خوى له پايته خته عه ره بيبه كان بۇ ده ستبه ركردى هاوكاريه كان به كار به ئىت؛ هاوكات ئيران هه ره شه له حكوومه ته عه ره بيبه هاوكاره كان ده كات سه باره ت به ده رنه جامه نه رىن بيبه كانى ئه و جو ره هاوكاريه يانه. هه روه ها خه لكى ئه و ولاته عه ره بيبه يانه له جه نكي غه ززه توو په ن، گوشار ده خه نه سه ر حكوومه ته كانيان بۇ ئه وهى هاوكاريى ئيسرائيل نه كه ن.

په ننگه به رزبوونه وهى گرژيبه كانى نيوان ئيران و ئيسرائيل، ئه ريكا ناچار بكات ده ستبه ردارى پلانه كانى كه مكرده وهى ئاماده يى سه ربازى خوى له رۆژه لاتی ناوه راست بىت. ئه گه ر ئامانجى واشنتون خوپاراستن بىت له تيوه گلانى جه نكيى ناوچه يى، ده بىت سه قامگيريى ناوچه كه مسوگه ر بكات. په ننگه هه لېژاردنى غه ريزى واشنتون پشتبه ستن به هيزى سه ربازى بىت بۇ ترساندى ئيران، به لام له راستيدا ئه م ولاته زياتر له هه موو شتيك پيوستى به سترا تيژى مه دهنى هه يه بۇ كوئترولكردن و به رپوه بردنى ململان يكان. بۇ ده ستپيكردن، واشنتون پيوسته هه موو ده سه لاتی ديپلوماسيى خوى بۇ كوئتايه ينان به جه نكي غه ززه ته رخان بكات، پاشان هولى جددى و به رده وام بۇ دامه زراندنى ده وله تيكي سه قامگيري فه له ستين بدات.

پى دەچىت ئه م ئه نجامه بۇ دروستكردى نه زميكي ناوچه يى فراوانتر له پيناو سنوورداركردى پالنه ره كانى گرژى، كه له ئىستادا برپاره كانى تاران و ته لئه بيب ديارى ده كه ن، پيوست بىت. له راستيدا، جه نكي غه ززه ئه و پالنه رانه ي توندتر كرده وه و ته نيا كوئتايه ينان به و پالنه رانه ده توانيت ئاستى گرژيبه كان كه م بكات وه.

جه نكي غه ززه نابىت ده ستپيكي جه نكيى ديكه له لوبنان بىت. پيوسته ئيسرائيل و حزبوللا ئه و ئاراميه بگه ريئنه وه كه له نيوان جه نكي ۲۰۰۶ و هيرشى ۷ى ئوكتوبه ردا پاراستبوويان. سه ركه وتن له م به ره يه دا، له گه ل هه نگانان به ره و چاره سه رى سياسى پرسی فه له ستين، بۇ ئاساييكرده وهى مانادارى په يوه ندييه كانى نيوان ئيسرائيل و عه ره بستان و، هه روه ها نيوان ئيسرائيل و باقىي جيهانى عه ره بى، گرنگه.

دوا پارچه ي ئه م پازله، خودى ئيرانه. به رپوه بردنى ئه و مه ترسيه ي كه ئيران بۇ ئيسرائيل دروستى ده كات، پيوسته له ته نيا چه كداركردى ئيسرائيل و نيشاندانى ئه گه رى توله سه نده وهى ئه ريكا له تاران، تى په رپىت. پيوسته ئه ريكا پالنه ريكي ديپلوماسى، هاوشيوه ي هه وله كانى بۇ نيوه ندگيري له نيوان ئيسرائيل و حزبوللا له ماوه ي شه ش مانگى رابردوودا، بنىت، بۇ ئه وهى هيلى سوور له نيوان ئيسرائيل و ئيراندا بكيشت. هه ر لايه نيك هه ر ئيستفزازيك كه پييان وايه گرژيبه كان زياتر ده كات، پرونى بكات وه و به م پييه ش ريككه وتنيكى نه نووسراو بكرىت بۇ ئه وهى ئه م هيله سوورانه نه به زيئرپن. بۇ ده ستپيكردى پرؤسه يه كى له و شيويه، پيوسته ئه ريكا و ئيران به زيندووكرده وهى دانوستانه كان له سه ر به رنامه ي ئه تومى و پرسه ناوچه بيبه كان، گرژيبه كانى نيوان خويان كه م بكه نه وه. ئه م جو ره وتوويزانه سالى رابردوو له عومان ده ستى پى كرد، به لام دواى ۷ى ئوكتوبه ر وازى لى هينرا. ده ستپيكرده وهى ئه م وتوويزانه كه ده توانيت پله ي گه رمى په يوه ندييه كانى نيوان ئيران و ئيسرائيل دابه زينيت، سوودى بۇ ئه ريكا ده بىت. كه مكرده وهى بارگرژى له م شيويه، پيش ئه وهى ئه گه رى هاتنه ئاراي هه ر جو ره پيشكه وتنيكى ديپلوماسى سه باره ت به به رنامه ي ئه تومى ئيران به دى بىت، پيوستيه.

رهنگه تاكه خالى ئهريئى قهيرانى مانگى نىسان ئهوه بىت كه تاران و واشنتون بۇ ماوهى دوو ههفته له پشت دهرگه داخراوهكانهوه قسهيان كردوه. پهيوهندى نيوانيان زور گرنگ بوو بۇ ريگرىردن له كارسات. ئەمريكا پيوسته ئەم كرانهوه ديپلوماسييه بهكار بهيئيت بۇ كه مكردهوهى مهترسييهكانى ههگيرسانى جهنگىكى تهواو، له كاتىكدا كه پلانى خولى داهاتوى كاره ديپلوماسييهكانى دادهئيت. واشنتون دهبيت له چوارچيوه كومهليك پرسى ناوچهيى، وهك هه رهشهى حوسسيهكان له دژى كهشتيوانى نيودهولهتى، مامهله لهگه تاران بكات، بۇ ئهوهى بتوانيت بنه ماى ههوله ديپلوماسييهكانى پيشوو بۇ بهرقه راركردنى ناشتى له سهر سنورى نيوان ئيسرائيل و لوپنان بهكار بهيئيت. ئىستا كاتى ئهوه نيهه ئەمريكا بگهريتهوه سهر بژارده سهر بازييهكان وهك باشترين چاره سهرى مومكين. دوخى مهترسيدارى ئەمنى ناوچهكه پيوستى بهويه كه واشنتون تواناكانى سهر كرديه تىي ئەمريكا بهپراكتيكي (واقعى) پياده بكات.

سەرچاوه:

<https://www.foreignaffairs.com>